

לה

וַיִּתֵּן לָךְ אֶת בְּרִכַּת אַבְרָהָם לְךָ וּלְזַרְעֶךָ אֲתָךְ (כח, ד)

"את ברכת אברהם - שאמר לו: 'ואעשך לגוי גדול', 'וזהתברכו בזרעך'; יהיו אותן ברכות האמורות בשבילך, ממך יצא אותו הגוי ואותו הזרע המבורך" (רש"י)

צריך ביאור:

(א) מה בא רש"י לחדש בהמשך דבריו "יהיו אותן ברכות האמורות בשבילך" - והרי מובן מאליו שכשיצחק מברך את יעקב בברכת אברהם, כוונתו היא שברכת אברהם תתקיים ביעקב?

(ב) רש"י אינו מסתפק באומרו "יהיו אותן ברכות האמורות בשבילך", אלא כופל ואומר: "ממך יצא אותו הגוי ואותו הזרע המבורך". מה פשר הכפל ואריכות הלשון?

ויש לומר, שבכך בא רש"י ליישב שתי שאלות בעניין זה:

(א) כיצד יכול יצחק לברך את יעקב ב"ברכת אברהם" - "ואעשך לגוי גדול, והתברכו בזרעך" - בה בשעה שבאברהם עצמו לא נתקיימו ברכות אלו, שהרי אברהם נתברך בבן אחד בלבד (שהרי "ביצחק יקרא לך זרע"¹⁵¹, ולא בישמעאל ובני קטורה¹⁵²)?

ולכן מפרש רש"י ש"יהיו אותן ברכות האמורות בשבילך": הברכות שנאמרו לאברהם נועדו מלכתחילה להתקיים (לא בו עצמו, אלא) בנכדו יעקב¹⁵³. וכפי שאירע בפועל, שליעקב נולדו שנים עשר שבטים, והם היו התחלתו של ה"גוי גדול" שהוכטח לאברהם.

(ב) מהי המעלה בכך שיעקב נתברך בברכת אברהם "ואעשך לגוי

151. וירא כא, יב.

152. ראה תרגום יונתן בן עוזיאל שם. רמב"ן ר"פ תולדות. ועוד.

153. ראה גם פרש"י ויצא כח. טו.

גדול", והרי גם ישמעאל התברך בברכה זו – "ברכתי אתו והפריתי אתו והרביתי אתו במאד מאד, שנים עשר נשיאים יוליד, ונתתיו לגוי גדול"¹⁵⁴?

ולכן ממשיך רש"י ומפרש "ממך יצא אותו הגוי ואותו הזרע המבורך": אותו זרע שהתברך בו אברהם – עתיד לצאת דוקא ממך, מיעקב; ואילו הברכה שהתברך בה ישמעאל – אין לה כל קשר ל"ברכת אברהם".

(לקו"ש ח"כ ע' 118 ואילך)

לז

וַיֵּרָא עֲשׂוֹ כִּי בֵרַךְ יִצְחָק אֶת יַעֲקֹב וַיִּשְׁלַח אֹתוֹ פְּדֹנָה אָרָם
 לְקַחַת לוֹ מִשָּׁם אִשָּׁה בְּבָרְכוֹ אֹתוֹ וַיֵּצֵא עָלָיו לְאֹמֵר לֹא תִקַּח
 אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן. וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב אֶל אָבִיו וְאֵל אִמּוֹ וַיֵּלֶךְ
 פְּדֹנָה אָרָם. וַיֵּרָא עֲשׂוֹ כִּי רָעוֹת בְּנוֹת כְּנָעַן בְּעֵינָיו יִצְחָק
 אָבִיו. וַיֵּלֶךְ עֲשׂוֹ אֶל יִשְׁמָעֵאל וַיִּקַּח אֶת מְחֻלַּת בֵּת יִשְׁמָעֵאל
 בֶּן אֲבִרְהָם אַחֻת נְבִיֹּת עַל נָשָׁיו לוֹ לְאִשָּׁה (כח, ויט)

הכתובים כאן דורשים ביאור:

(א) מה פשר האריכות "וירא עשו כי ברך יצחק את יעקב... וישמע יעקב אל אביו ואל אמו וילך פדנה ארם" – והרי כוונת הכתוב היא להסביר מדוע עשו הלך לקחת אשה מבנות ישמעאל, ולשם כך די בשני הפסוקים האחרונים – "וירא עשו כי רעות בנות כנען בעיני יצחק אביו, וילך עשו אל ישמעאל"¹⁵⁵, ותו לא?

154. לך לך יז, כ.

155. ראה פרש"י פסוק ז.